
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

Κοινωνικοποίηση και Κοινωνικός Έλεγχος

1. Εισαγωγή

Ερωτήσεις διαζευκτικής απάντησης ή του τύπου «σωστό – λάθος»

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις ως Σωστές ή Λανθασμένες, σημειώνοντας Χ στο αντίστοιχο πλαίσιο. Στη συνέχεια, κάθε πρόταση που θεωρήσατε Λανθασμένη, να την αναδιατυπώσετε στη διάστικτη κενή γραμμή, ώστε να γίνει σωστή.

Σωστό   Λάθος

- α) Πολλές εν δυνάμει βιολογικές ικανότητες ενεργοποιούνται και αναπτύσσονται μόνο μέσω της συμμετοχής των ατόμων στην κοινωνική ζωή.
- .....
- .....
- β) Οι ανθρώπινες συμπεριφορές στη συντριπτική τους πλειοψηφία κατευθύνονται από τα ένστικτα.
- .....
- .....
- γ) Οι ανθρώπινες συμπεριφορές στη συντριπτική τους πλειοψηφία είναι κοινωνικά προσδιορισμένες.
- .....
- .....

Ερώτηση σύντομης απάντησης

Να εξηγήσετε τι εννοούμε λέγοντας ότι «οι ανθρώπινες συμπεριφορές στη συντριπτική τους πλειοψηφία είναι κοινωνικά προσδιορισμένες».

Ερωτήσεις ανάπτυξης

1. Πώς κρίνεται η άποψη ορισμένων κοινωνιοβιολόγων ότι «κάθε ανθρώπινη συμπεριφορά είναι γενετικά προγραμματισμένη»; Να εξηγήσετε.
2. Να εξηγήσετε τη φράση των κοινωνικών επιστημόνων: «για να επιβιώσουν και να αναπτυχθούν τα άτομα στο πλαίσιο της κοινωνίας τους, οφείλουν να διδαχτούν και να μάθουν την κουλτούρα της.»
3. Να προσδιορίσετε τη σημασία που έχει, για την κοινωνία ως σύνολο αλλά και για κάθε μέλος χωριστά, η εκμάθηση και η υιοθέτηση της κουλτούρας της.

2. Η Έννοια και η Σημασία της Κοινωνικοποίησης

Ερωτήσεις του τύπου «σωστό – λάθος» και σύντομης απάντησης

- A. Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις ως Σωστές ή Λανθασμένες, σημειώνοντας X στο αντίστοιχο πλαίσιο.

Σωστό   Λάθος

α) Η εξάρτηση ενός νεογέννητου ατόμου από τους ενήλικες περιορίζεται μόνο στην ικανοποίηση ορισμένων φυσικών αναγκών.	☐	☐
β) Τα μέσα επικοινωνίας του ανθρώπου με τους άλλους ανθρώπους είναι τα σύμβολα.	☐	☐

- B. Να δικαιολογήσετε το χαρακτηρισμό σας.

Ερωτήσεις συμπλήρωσης

Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω ορισμών.

1. Με τον όρο κοινωνικοποίηση περιγράφουμε τη ..... εκμάθησης και αφομοίωσης εκ μέρους των ατόμων, της ..... της κοινωνίας μέσα στην οποία γεννιούνται και ζουν.
2. Κοινωνικοποίηση είναι η ..... με την οποία τα άτομα ..... και ..... στην κοινωνία τους.

Ερώτηση διάταξης και συμπλήρωσης

Σύμφωνα με τον Πιαζέ, η ανάπτυξη της νοημοσύνης του ανθρώπου, ακολουθεί τα παρακάτω στάδια:

το προσυλλογιστικό, της αφαιρετικής σκέψης,

το αισθησιοκινητικό και των συγκεκριμένων συλλογισμών

Με κριτήριο την ηλικία που αφορά κάθε στάδιο, να τα κατατάξετε ιεραρχικά στον παρακάτω πίνακα.

	Στάδιο	Ηλικία
1.		
2.		
3.		
4.		

Ερωτήσεις αντιστοίχισης

1. Να γράψετε στο κενό αριστερά, το γράμμα του δεδομένου της στήλης B που αντιστοιχεί στο δεδομένο της στήλης A, σύμφωνα με τις έρευνες του Πιαζέ.

A	B
..... στάδιο αισθησιοκινητικό	α. προβαίνει σε συλλογισμούς και συσχετίσεις.
..... στάδιο προσυλλογιστικό	β. χρησιμοποιεί την κριτική ικανότητα, σκέφτεται το μέλλον του, διεκδικεί.
..... στάδιο συγκεκριμένων συλλογισμών	γ. δεν μπορεί να ξεχωρίσει τον εαυτό του από τα πράγματα και τα πρόσωπα του περιβάλλοντός του.
..... στάδιο αφαιρετικής σκέψης	δ. δεν κατέχει έννοιες, δεν προβαίνει σε γενικεύσεις και η νόηση του είναι εγωκεντρική.

2. Να γράψετε στο κενό B αριστερά, το γράμμα του δεδομένου της B στήλης που αντιστοιχεί στο δεδομένο της A στήλης και στο κενό Γ αριστερά, το γράμμα του

δεδομένου της Γ στήλης που αντιστοιχεί στο δεδομένο της Α στήλης. (Πέντε από τα δεδομένα της Γ στήλης περισσεύουν.)

Β	Γ	Α	Β	Γ
.....	.....	στάδιο αισθησιοκινητικό	α. προβαίνει σε συλλογισμούς και συσχετίσεις.	1) 0-3 ετών 2) 0-2 ετών 3) 2-5 ετών
.....	.....	στάδιο προσυλλογιστικό	β. χρησιμοποιεί την κριτική ικανότητα, σκέφτεται το μέλλον του, διεκδικεί.	4) 2-7 ετών 5) 5-10 ετών 6) 7-11 ετών
.....	.....	στάδιο συγκεκριμένων συλλογισμών	γ. δεν μπορεί να ξεχωρίσει τον εαυτό του από τα πράγματα και τα πρόσωπα του περιβάλλοντός του.	7) 10 και άνω 8) 11 και άνω 9) 18 και άνω
.....	.....	στάδιο αφαιρετικής σκέψης	δ. δεν κατέχει έννοιες, δεν προβαίνει σε γενικεύσεις και η νόηση του είναι εγωκεντρική.	

Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Να δώσετε ένα ορισμό της έννοιας «κοινωνικοποίηση».
2. Να προσδιορίσετε τις ικανότητες που αναπτύσσει το άτομο κατά την περίοδο των «συγκεκριμένων συλλογισμών», σύμφωνα με τη θεωρία του Πιαζέ.
3. Να περιγράψετε την περίοδο «αφαιρετικής σκέψης» της θεωρίας του Πιαζέ.
4. Να προσδιορίσετε τα βασικά «σύμβολα επικοινωνίας των ανθρώπων» και τον ρόλο των συμβόλων αυτών.
5. Να προσδιορίσετε το «γενικευμένο άλλο» της θεωρίας του Μήντ.

Ερωτήσεις ανάπτυξης

1. Να αναφέρετε τα στάδια ανάπτυξης της νοημοσύνης του ανθρώπου τα οποία διακρίνει στη θεωρία του ο Πιαζέ, καθώς και τις ικανότητες που αναπτύσσει ο άνθρωπος, σε κάθε ένα από αυτά.
2. Να περιγράψετε τον τρόπο με τον οποίο ο άνθρωπος αποκτά «αυτοσυνειδησία», σύμφωνα με την αντίληψη του Μήντ.

3. Περιεχόμενο Κοινωνικοποίησης - Αξίες και Κανόνες

Ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής

Να επιλέξετε τη σωστή απάντηση, τοποθετώντας σε κύκλο το γράμμα της αρίθμησής της.

1. Τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις του ρόλου ενός ατόμου ως κατόχου μιας κοινωνικής θέσης έχουν προσδιοριστεί:
  - α) από το ίδιο άτομο
  - β) από την κοινωνία
  - γ) από ένστικτο

2. Η «ιδιαιτέρη ταυτότητα» κάθε κοινωνίας είναι:
  - α) η αστυνομική ταυτότητα
  - β) η φοιτητική ταυτότητα
  - γ) η κοινά αποδεκτή κουλτούρα

Ερωτήσεις ανάπτυξης

1. Να προσδιορίσετε τα βασικά συστατικά στοιχεία του πολιτισμού και της κουλτούρας κάθε κοινωνίας τα οποία μαθαίνει ένα άτομο κατά τη διαδικασία της κοινωνικοποίησης.
2. Να περιγράψετε τον τρόπο με τον οποίο προσδιορίζονται τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις του ρόλου ενός ατόμου. Να δώσετε παράδειγμα.

3.1. Κοινωνικές αξίες

Ερωτήσεις διαζευκτικής απάντησης ή του τύπου «σωστό – λάθος»

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις ως Σωστές ή Λανθασμένες, σημειώνοντας Χ στο αντίστοιχο πλαίσιο. Στη συνέχεια, κάθε πρόταση που θεωρήσατε Λανθασμένη, να την αναδιατυπώσετε στη διάστικτη κενή γραμμή, ώστε να γίνει σωστή.

	Σωστό	Λάθος
α) Οι κοινωνικές αξίες είναι δημιουργήματα της κοινωνίας.	☐	☐
β) Οι κοινωνικές αξίες έχουν εσωτερικό χαρακτήρα.	☐	☐
γ) Οι κοινωνικές αξίες υπάρχουν ανεξάρτητα από τα άτομα.	☐	☐
δ) Οι κοινωνικές αξίες δεν μεταβάλλονται στο πέρασμα του χρόνου.	☐	☐

Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Να προσδιορίσετε με συντομία τον όρο «κοινωνικές αξίες».
2. Να προσδιορίσετε τη σχέση που υπάρχει μεταξύ των κοινωνικών κανόνων και των κοινωνικών αξιών.
3. Να εξηγήσετε τους λόγους για τους οποίους όλα τα άτομα δεν αποδίδουν το ίδιο περιεχόμενο στις κοινωνικές αξίες.
4. Να αναφέρετε τους λόγους για τους οποίους εξελίσσονται και μεταβάλλονται οι κοινωνικές αξίες.
5. Να αναφέρετε τα επίπεδα διαφοροποίησης των κοινωνικών αξιών.

Ερωτήσεις ανάπτυξης

1. Να περιγράψετε τη διαδικασία με την οποία οι κοινωνίες μεταβιβάζουν τις κοινωνικές αξίες στα άτομα μέλη τους και τους σκοπούς που εξυπηρετεί η μεταβίβαση αυτή.
2. Να καταδείξετε τα αποτελέσματα που έχει η μεταβίβαση των κοινωνικών αξιών στα άτομα, τόσο για την κοινωνία ως σύνολο, όσο και για τα μέλη που την αποτελούν.
3. Να προσδιορίσετε τους παράγοντες που συμβάλλουν στη διαφοροποίηση των κοινωνικών αξιών και να αναλύσετε τα επίπεδα διαφοροποίησής τους.

3.2. Κοινωνικοί κανόνες

Ερωτήσεις διαζευκτικής απάντησης ή του τύπου «σωστό – λάθος»

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις ως Σωστές ή Λανθασμένες, σημειώνοντας Χ στο αντίστοιχο πλαίσιο. Στη συνέχεια, κάθε πρόταση που θεωρήσατε Λανθασμένη, να την αναδιατυπώσετε στη διάστικτη κενή γραμμή, ώστε να γίνει σωστή.

Σωστό   Λάθος

- α) Αυστηροί κανόνες είναι οι κανόνες που επιβάλλουν μεγάλες ποινές στα άτομα που τους παραβαίνουν.
- .....
- β) Ελαστικοί κανόνες είναι οι κανόνες που επιβάλλουν μικρές ποινές στα άτομα που τους παραβαίνουν.
- .....
- γ) Τυπικοί κανόνες είναι οι κανόνες καλής συμπεριφοράς.
- .....
- δ) Άτυποι κανόνες είναι οι κανόνες που δεν έχουν δημοσιευθεί στις καθημερινές εφημερίδες.
- .....
- ε) Γενικοί κανόνες είναι αυτοί που ρυθμίζουν τον τρόπο ζωής και συμπεριφοράς όλων των μελών του κοινωνικού συνόλου.
- .....

Ερώτηση επιλογής και συμπλήρωσης

Να συμπληρώσετε τον παρακάτω πίνακα επιλέγοντας τη σωστή απάντηση από τις στήλες Α, Β, Γ.

	Α	Β	Γ
	ΚΑΝΟΝΑΣ	ΚΑΝΟΝΑΣ	ΚΑΝΟΝΑΣ
	ΤΥΠΙΚΟΣ ΑΤΥΠΟΣ	ΓΕΝΙΚΟΣ ΕΙΔΙΚΟΣ	ΑΥΣΤΗΡΟΣ ΕΛΑΣΤΙΚΟΣ
Η εμφάνιση ενός αστυνομικού.			
Η «καλή» συμπεριφορά.			
Η τήρηση ενός εθίμου.			
Η συμπεριφορά του στρατιώτη στη στρατιωτική μονάδα.			
Το Σύνταγμα ενός κράτους.			
Η απαγόρευση της αιμομιξίας.			
Η κλοπή ενός κοσμήματος.			

Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Να δώσετε τον ορισμό των κοινωνικών κανόνων.
2. Να προσδιορίσετε τη χρησιμότητα των κοινωνικών κανόνων.
3. Να προσδιορίσετε την ισχύ των τυπικών και άτυπων κανόνων και να δικαιολογήσετε την άποψή σας.

Ερωτήσεις ανάπτυξης

1. Να αναπτύξετε ό,τι γνωρίζετε για τους άτυπους και τους ελαστικούς κανόνες.
2. Να αναπτύξετε ό,τι γνωρίζετε για τους τυπικούς, τους αυστηρούς και τους ειδικούς κανόνες.

4. Ο Διαλεκτικός Χαρακτήρας της Κοινωνικοποίησης του Ατόμου. Κοινωνική Μάθηση και Κοινωνικός Έλεγχος

Ερωτήσεις διαζευκτικής απάντησης ή του τύπου «σωστό – λάθος»

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις ως Σωστές ή Λανθασμένες, σημειώνοντας X στο αντίστοιχο πλαίσιο. Στη συνέχεια, κάθε πρόταση που θεωρήσατε Λανθασμένη, να την αναδιατυπώσετε στη διάστικτη κενή γραμμή, ώστε να γίνει σωστή.

Σωστό   Λάθος

α) Η κοινωνική μάθηση πραγματοποιείται και στο πλαίσιο της κοινωνικής συμβίωσης.

.....
.....

β) Η κοινωνική μάθηση αρχίζει από τη στιγμή της σύλληψης του εμβρύου.

.....
.....

γ) Η κοινωνική μάθηση σταματά στην εφηβεία.

.....
.....

δ) Η κοινωνία στερείται μηχανισμών πίεσης για να επιβάλλει στα μέλη της ορισμένα από τα επιθυμητά πρότυπα συμπεριφοράς.

.....
.....

Ερώτηση του τύπου «σωστό – λάθος» και σύντομης απάντησης

A. Να χαρακτηρίσετε την πρόταση ως Σωστή ή Λανθασμένη, σημειώνοντας X στο αντίστοιχο πλαίσιο.

Σωστό   Λάθος

Η κοινωνία, μέσω της κοινωνικοποίησης, παρέχει στο άτομο ορισμένα εναλλακτικά πρότυπα συμπεριφοράς.

B. Να δικαιολογήσετε το χαρακτηρισμό σας.

Ερώτηση ανάπτυξης

Να εξηγήσετε τι εννοούμε λέγοντας ότι η κοινωνικοποίηση είναι μια διαδικασία διαλεκτική, δυναμική, και διαρκής.

5. Φορείς και Διαδικασίες της Κοινωνικοποίησης

5.1. Κατηγορίες φορέων κοινωνικοποίησης

Ερώτηση του τύπου «σωστό – λάθος» και σύντομης απάντησης

A. Να χαρακτηρίσετε την πρόταση ως Σωστή ή Λανθασμένη, σημειώνοντας X στο αντίστοιχο πλαίσιο.

Σωστό   Λάθος

Ο βαθμός, στον οποίο κάθε φορέας κοινωνικοποίησης επηρεάζει τα άτομα, παραμένει σταθερός μέσα στο χρόνο.

B. Να δικαιολογήσετε το χαρακτηρισμό σας.

Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Να ορίσετε τι ονομάζουμε φορείς κοινωνικοποίησης.
2. Να αναφέρετε τις κατηγορίες στις οποίες διακρίνονται οι φορείς κοινωνικοποίησης. Να δώσετε από ένα παράδειγμα.

Ερώτηση ανάπτυξης

Να παρουσιάσετε τις απόψεις σας με βάση τις κοινωνιολογικές σας γνώσεις για τους θεσμοποιημένους και μη θεσμοποιημένους φορείς κοινωνικοποίησης.

5. 2 Παραδείγματα φορέων κοινωνικοποίησης

Ερώτηση του τύπου «σωστό – λάθος» και σύντομης απάντησης

A. Να χαρακτηρίσετε την πρόταση ως Σωστή ή Λανθασμένη, σημειώνοντας X στο αντίστοιχο πλαίσιο.

Σωστό   Λάθος

Το σύγχρονο κράτος συγκαταλέγεται μεταξύ των ισχυρότερων φορέων κοινωνικοποίησης.

B. Να δικαιολογήσετε το χαρακτηρισμό σας.

Ερώτηση πολλαπλής επιλογής

Να επιλέξετε τη σωστή απάντηση, τοποθετώντας σε κύκλο το γράμμα της αρίθμησής της.

Πρωτογενής φορέας κοινωνικοποίησης θεωρείται :

- α) το ραδιόφωνο
- β) η θρησκεία
- γ) η οικογένεια
- δ) οι φίλοι

Ερώτηση διάταξης και συμπλήρωσης

Να κατατάξετε τους παρακάτω φορείς κοινωνικοποίησης στις δυο κατηγορίες του πίνακα που ακολουθεί: *φίλοι, ραδιόφωνο, σχολείο, κράτος, κοινή γνώμη, γειτονιά, τηλεόραση, οικογένεια.*

Θεσμοποιημένοι φορείς	Μη θεσμοποιημένοι φορείς

Ερωτήσεις ανάπτυξης

1. Να προσδιορίσετε το ρόλο και τη σημασία του πρωτογενή φορέα κοινωνικοποίησης.
2. Να παρουσιάσετε το ρόλο του σχολείου και των συνομηλίκων ως φορείς κοινωνικοποίησης.
3. Να παρουσιάσετε τις περιπτώσεις ελλιπούς κοινωνικοποίησης και τα αποτελέσματά της.

5.3. Διαδικασίες κοινωνικοποίησης

Ερωτήσεις ανάπτυξης

1. Να αναλύσετε τον προπαρασκευαστικό χαρακτήρα της κοινωνικοποίησης.
2. Να προσδιορίσετε τις κατηγορίες ατόμων και κοινωνικών κατηγοριών, τις οποίες αφορά η επανακοινωνικοποίηση και να αναλύσετε τους στόχους της.
3. Ποιες είναι οι περιπτώσεις ελλιπούς κοινωνικοποίησης και πού συνήθως οδηγεί αυτή;

5.4. Κοινωνικός έλεγχος

5.4.1. Γενικά

Ερωτήσεις διαζευκτικής απάντησης ή του τύπου «σωστό – λάθος»

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις ως Σωστές ή Λανθασμένες, σημειώνοντας Χ στο αντίστοιχο πλαίσιο. Στη συνέχεια, κάθε πρόταση που θεωρήσατε Λανθασμένη, να την αναδιατυπώσετε στη διάστικτη κενή γραμμή, ώστε να γίνει σωστή.

Σωστό   Λάθος

- α) Η κοινωνικοποίηση έχει τη δυνατότητα να εξασφαλίσει την πειθαρχία των ατόμων στις επιταγές της.

.....

- β) Ενεργός κοινωνικός έλεγχος είναι ο έλεγχος που ασκείται με συγκεκριμένες πράξεις.

.....

- γ) Ενδεχόμενος κοινωνικός έλεγχος είναι ο έλεγχος που επιβάλλει συγκεκριμένες κυρώσεις.
- .....

Ερώτηση του τύπου «σωστό – λάθος» και σύντομης απάντησης

- A. Να χαρακτηρίσετε την προτάση ως Σωστή ή Λανθασμένη, σημειώνοντας X στο αντίστοιχο πλαίσιο.

Σωστό Λάθος

Ο κοινωνικός έλεγχος δεν είναι αναγκαίος σε μια κοινωνία.

- B. Να δικαιολογήσετε το χαρακτηρισμό σας.

Ερώτηση πολλαπλής επιλογής

Να επιλέξετε τη σωστή απάντηση, τοποθετώντας σε κύκλο το γράμμα της αριθμής της.

Ο κοινωνικός έλεγχος λειτουργεί:

- α) προληπτικά
- β) κατασταλτικά
- γ) εκδικητικά
- δ) προληπτικά και κατασταλτικά

Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Να ορίσετε τον κοινωνικό έλεγχο.
2. Να προσδιορίσετε τις λειτουργίες του κοινωνικού ελέγχου.
3. Να εξηγήσετε με συντομία τι είναι ο ενεργός και τι ο ενδεχόμενος κοινωνικός έλεγχος.

Ερωτήσεις ανάπτυξης

1. Να αναφέρετε τους λόγους για τους οποίους οι κοινωνικοί κανόνες μπορεί να διαφέρουν από κοινωνία σε κοινωνία. Να δώσετε παραδείγματα.
2. Να εξηγήσετε την άποψη: «Ο κοινωνικός έλεγχος συμπληρώνει και ενισχύει την κοινωνικοποίηση.»

5.4.2. Κυρώσεις

Ερώτηση σύντομης απάντησης

Να προσδιορίσετε τους λόγους για τους οποίους ο κοινωνικός έλεγχος χρησιμοποιεί κυρώσεις.

Ερώτηση ανάπτυξης

Να αναπτύξετε τις κατηγορίες των κυρώσεων που χρησιμοποιεί ο κοινωνικός έλεγχος.

5.4.3. Είδη κοινωνικού ελέγχου

Ερωτήσεις διαζευκτικής απάντησης ή του τύπου «σωστό – λάθος»

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις ως Σωστές ή Λανθασμένες, σημειώνοντας Χ στο αντίστοιχο πλαίσιο. Στη συνέχεια, κάθε πρόταση που θεωρήσατε Λανθασμένη, να την αναδιατυπώσετε στη διάστικτη κενή γραμμή, ώστε να γίνει σωστή.

	Σωστό	Λάθος
α) Κοινωνικό έλεγχο ασκούν όλοι οι φορείς κοινωνικοποίησης.	☐	☐
β) Άτυπο κοινωνικό έλεγχο ασκούν τα δικαστήρια.	☐	☐
γ) Ο άτυπος κοινωνικός έλεγχος αξιολογεί με προκαθορισμένα κριτήρια τις διάφορες συμπεριφορές.	☐	☐
δ) Ο τυπικός κοινωνικός έλεγχος βασίζεται στις αντιλήψεις της κοινής γνώμης.	☐	☐

- ε) Ο βαθμός επενέργειας του αυτοελέγχου εξαρτάται από την αποτελεσματικότητα της κοινωνικοποίησης του ατόμου.
- .....
- .....

Ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής

Να επιλέξετε τη σωστή απάντηση, τοποθετώντας σε κύκλο το γράμμα της αρίθμησης της.

1. Ο άτυπος κοινωνικός έλεγχος βασίζεται:
  - α) στο δίκαιο
  - β) στα ήθη και στις παραδόσεις
  - γ) στο κοινό αίσθημα και στις αντιλήψεις της κοινής γνώμης
  - δ) στα α και β
  - ε) στα β και γ
2. Με προκαθορισμένους τρόπους και μέσα ασκείται:
  - α) ο άτυπος κοινωνικός έλεγχος
  - β) ο τυπικός κοινωνικός έλεγχος
  - γ) ο αυτοέλεγχος
3. Κυρώσεις, που προβλέπονται σε κάθε περίπτωση χωριστά, χρησιμοποιεί:
  - α) ο άτυπος κοινωνικός έλεγχος
  - β) ο τυπικός κοινωνικός έλεγχος
  - γ) ο αυτοέλεγχος
4. Ο τυπικός κοινωνικός έλεγχος ασκείται:
  - α) από τους μη θεσμοποιημένους φορείς
  - β) από συγκεκριμένους θεσμοθετημένους φορείς
  - γ) από όλους τους φορείς κοινωνικοποίησης

Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Να αναφέρετε τα είδη του κοινωνικού ελέγχου.
2. Να εντοπίσετε τις διαφορές μεταξύ του άτυπου και του τυπικού κοινωνικού ελέγχου.

Ερωτήσεις ανάπτυξης

1. Να προσδιορίσετε τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί ο αυτοέλεγχος. Από τι εξαρτάται η αποτελεσματικότητά του;
2. Να προσδιορίσετε τον όρο «εσωτερίκευση» και την επίδραση του στον αυτοέλεγχο της συμπεριφοράς ενός ατόμου.

6. Ο Ρόλος των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας στη Διαδικασία της Κοινωνικοποίησης

Ερωτήσεις ανάπτυξης

1. Να προσδιορίσετε το θετικό και τον αρνητικό ρόλο των ηλεκτρονικών Μ.Μ.Ε. στην κοινωνικοποίηση των ατόμων.
2. Να αναφέρετε τι έχει γίνει, σε θεσμικό επίπεδο, και τι πρέπει να γίνει για τη βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων, που παράγουν τα Μ.Μ.Ε., και την προστασία των καταναλωτών.

Εργασίες για το σχολείο

1. Να συζητηθούν στην τάξη και να δοθούν απαντήσεις στα παρακάτω ερωτήματα:
  - α. Γιατί έχει μειωθεί ο ρόλος της θρησκείας ως φορέα κοινωνικοποίησης στις σημερινές κοινωνίες;
  - β. Γιατί έχει αυξηθεί ο ρόλος του κράτους ως φορέα κοινωνικοποίησης στις σημερινές κοινωνίες;
2. Αφού συζητήσετε με τους γονείς σας, τους παππούδες, τις γιαγιάδες σας ή άλλα ηλικιωμένα άτομα για το ρόλο της γειτονιάς να καταγράψετε τα συμπεράσματά σας και να τα παρουσιάσετε στην τάξη.
3. Να συζητήσετε, στην τάξη, τους λόγους για τους οποίους όχι μόνο διαφορετικοί αλλά και ο ίδιος φορέας κοινωνικοποίησης, μεταδίδουν διαφορετικά ή και αντιφατικά μηνύματα. Ποια προβλήματα μπορεί να

δημιουργήσει η μετάδοση διαφορετικών η αντιφατικών μηνυμάτων στα κοινωνικοποιούμενα άτομα; Να αναφέρετε παραδείγματα.

Προαιρετικές εργασίες για το σπίτι

Εργασία 1η

Πηγή

«Αν δεχτούμε ότι πολλές αξίες μπορεί να φαίνονται ότι χάνονται, ενώ στην πραγματικότητα αλλάζουν, και ότι η αλλαγή τους αυτή συνδέεται με τις αλλαγές στις κοινωνικές συνθήκες, τότε είναι δυνατόν να θεωρήσουμε ότι οι αξίες μιας άλλης κοινωνικής πραγματικότητας (που πεθαίνει ή και που έχει ήδη πεθάνει) όχι μόνον δεν βρίσκονται σε κρίση αλλά εξακολουθούν να είναι σημαντικές και στην καινούργια κοινωνική πραγματικότητα. Και, εν τέλει, αυτό που συνήθως θεωρείται ως «κρίση» (ή και χειρότερα) μπορεί να μην είναι τόσο η κατάρρευση ή η καταρράκωση των «παλαιών αξιών» όσο το τέλος του παλαιού τρόπου ζωής.

Ίσως ένα μέρος των αντιδράσεων (των έντονων, συχνά, αντιδράσεων) εναντίον των νέων τρόπων ζωής και υπέρ των παλαιών αξιών να εκφράζει στην πραγματικότητα την άρνηση κατανόησης των αξιών ως κάτι περισσότερο από μοναδικά πρότυπα συμπεριφοράς, την άρνηση αποδοχής της δυνατότητας έκφρασης μιας και της ίδιας αξίας με διαδοχικά ή και εναλλακτικά πρότυπα μιας συμπεριφοράς που ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του κοινωνικού βίου. Καθώς τα κοινωνικά σχήματα μεταβάλλονται συνεχώς, είναι δυνατόν να επιβιώσουν μόνον οι αξίες εκείνες που μπορούν να εμπνεύσουν πρότυπα συμπεριφοράς ανάλογης με τις απαιτήσεις αυτών των μεταβαλλόμενων σχημάτων. Από μια άποψη, επομένως, εκείνο που πραγματικά δημιουργεί την κρίση είναι η εμμονή σε πρότυπα συμπεριφοράς που έχουν ξεπεραστεί, με τη λανθασμένη αντίληψη ότι η διατήρηση αυτών των προτύπων σημαίνει και τη διατήρηση των αξιών που αυτά εκφράζουν.»

Λουκία Μουσούρου, *Κρίση της οικογένειας και κρίση θεσμών*,
Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, τεύχος 98-99, Α'- Β', 1999.

Αφού μελετήσετε το παραπάνω κείμενο και την ενδεικτική βιβλιογραφία, να απαντήσετε στα παρακάτω ερωτήματα:

- α) Να προσδιορίσετε τι σημαίνει «κρίση αξιών».
- β) Να παρουσιάσετε τους παράγοντες που συμβάλλουν στην κρίση καθώς και τα προβλήματα τα οποία μπορεί να δημιουργήσει.
- γ) Να περιγράψετε τους τρόπους με τους οποίους μπορεί να ξεπεραστεί η κρίση αυτή.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία:

1. Γκιζελή, Β.Δ., *Απλά μαθήματα Κοινωνιολογίας*, εκδ. Ο.Ε.Δ.Β., Αθήνα, σελ. 109-118.
2. Μουσσούρου, Λ., *Κρίση της οικογένειας και κρίση θεσμών*, Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, τεύχος 98-99, Α' - Β', 1999

Εργασία 2η

- Να καταγράψετε, κατά τη διάρκεια του επόμενου μήνα, τις συμπεριφορές τις δικές σας ή των φίλων σας τις οποίες οι γονείς θεωρούν ανεπιθύμητες, και τις θετικές ή αρνητικές κυρώσεις που θα χρησιμοποιήσουν για να ελέγξουν τις συμπεριφορές αυτές. Στη συνέχεια να συγκεντρωθούν οι καταγραφές όλων των μαθητών της τάξης.
- Μια ομάδα μαθητών να αναλάβει την ομαδοποίηση - κωδικοποίηση των δεδομένων με βάση τα παρακάτω κριτήρια:

Κριτήριο α) συχνότητα εμφάνισης μιας ανεπιθύμητης συμπεριφοράς.

Κριτήριο β) συχνότητα των κυρώσεων (θετικών και αρνητικών) που επιβάλλονται από τους γονείς.

Κριτήριο γ) συχνότητα των κυρώσεων (θετικών και αρνητικών) που επιβάλλει κάθε γονέας (πατέρας - μητέρα).

- Η ομάδα αφού μελετήσει και αναλύσει τα παραπάνω να διατυπώσει τα συμπεράσματά της, τα οποία θα παρουσιάσει στην τάξη, με βάση τα παρακάτω ερωτήματα:

1. Ποιες συμπεριφορές παιδιών θεωρούνται σήμερα ανεπιθύμητες από τους γονείς;

2. Ποιες κυρώσεις χρησιμοποιούν σήμερα οι γονείς για να αντιμετωπίσουν μια ανεπιθύμητη συμπεριφορά των παιδιών τους;
3. Παρατηρείτε διαφοροποιήσεις στις κυρώσεις που χρησιμοποιεί ο κάθε γονέας για την αντιμετώπιση ανεπιθύμητων συμπεριφορών του παιδιού τους;

Εργασία 3η

Πηγή 1

«Για τις επιδράσεις των Μ.Μ.Ε. υπάρχουν τρεις σχολές ερευνητών.

Μια σχολή υποστηρίζει ότι οι επιδράσεις των Μ.Μ.Ε. είναι ελάχιστες. Η τηλεόραση υποστηρίζει, όπως και τα άλλα Μ.Μ.Ε., απλώς παρέχουν υπηρεσίες, που είναι λίγο πολύ χρήσιμες στα μέλη του κοινού. Οι μόνες επιδράσεις που μπορούν να προκληθούν από αυτές τις τηλεοπτικές υπηρεσίες είναι εκείνες που αναζητούν οι χρήστες της τηλεόρασης. (...) Σύμφωνα με μια άλλη σχολή, η τηλεόραση έχει άμεση και καταλυτική επίδραση στη ζωή μας.

(...) Ο μέσος άνθρωπος δεν έχει την ικανότητα ή το κίνητρο να εκτιμήσει με ένα κριτικό πνεύμα τι τελικά εισπράττει από τα τηλεοπτικά προγράμματα και, βέβαια, από το περιεχόμενο των υπόλοιπων Μ.Μ.Ε. Τελικά αποδέχεται αυτό που του προσφέρεται και μάλιστα νιώθει ευγνώμων. Καταναλώνει τεράστιες ποσότητες μηνυμάτων, μηνύματα που «γεμίζουν» τη ζωή του με τετριμμένο και χωρίς νόημα περιεχόμενο. Εμπιστεύεται οτιδήποτε του προσφέρουν και σταδιακά αντιλαμβάνεται τον εαυτό του, τους γύρω του, τον κόσμο ολόκληρο με αυτό τον τρόπο. Σύμφωνα με την οπτική αυτή, οι σημαντικότερες επιδράσεις των Μ.Μ.Ε. είναι αποτέλεσμα της δύναμης που έχουν να υποβαθμίζουν τον πολιτισμό. Το περιεχόμενο που παρέχουν είναι ελάχιστα χρήσιμο και κυρίως άσκοπο. Αντίθετα προσανατολίζονται στην παρουσίαση των ευτελών στοιχείων μιας κουλτούρας που είναι ελκυστική, δραματική και θεαματική. Τα Μ.Μ.Ε., και ιδιαίτερα η τηλεόραση συμβάλλουν στην υποβάθμιση και στον εκφυλισμό του πολιτισμού στο χαμηλότερο κοινό παρονομαστή.

Μια Τρίτη σχολή θεωρεί ότι η τηλεόραση επιφέρει κάποιες επιδράσεις σε μερικούς τύπους ανθρώπων κάτω από ορισμένες συνθήκες μέσα στις οποίες αυξάνονται οι πιθανότητες επίδρασης της τηλεόρασης.

Σύμφωνα με αυτή την οπτική, αυτό που μπορούν να κάνουν τα Μ.Μ.Ε. είναι να ενδυναμώσουν υπάρχουσες καταστάσεις. Και τούτο διότι οι άνθρωποι «εκτίθενται επιλεκτικά» στα μηνύματα των Μ.Μ.Ε. Εκτίθενται μόνο σε ορισμένους τύπους περιεχομένου, που τελικά είναι ευθυγραμμισμένοι με αυτά που ήδη πιστεύουν. (...)

Ωστόσο τα Μ.Μ.Ε. έχουν περιστασιακά κάποιες σημαντικές ή δευτερεύουσες επιδράσεις σε συγκεκριμένους τύπους ανθρώπων, για παράδειγμα τα παιδιά.»

Στέλιος Παπαθανασόπουλος, Η δύναμη της τηλεόρασης, εκδ. Καστανιώτη.

Πηγή 2

«Τα παιδιά παρακολουθούν πολύ τηλεόραση. Αυτό είναι πραγματικότητα αφού η τηλεόραση δημιουργεί πολύ εύκολα στο παιδί μια εξάρτηση. Τα παιδιά αυτά διακρίνονται για την έλλειψη δραστηριότητας, τη σιωπή στην οποία αρέσκονται και τη διανοητική παθητικότητα. Θέλουν να επικοινωνούν με το περιβάλλον τους χωρίς όρια. Τα συμπτώματα αυτά συγκλίνουν για να δείξουν την υπεροχή του δεξιού ημισφαιρίου του εγκεφάλου του μη λεκτικού. Είναι εύκολο να παρατηρήσει κανείς στα «τηλεορασόπληκτα» παιδιά κάμψη στα σχολικά αποτελέσματα, διαρκή μείωση των υψηλών επιδόσεων και ένα συνεχή εκτοπισμό του βιβλίου.»

Βασίλης Σκιαδάς, Τηλεόραση και παιδί, περιοδικό Γονείς, σελ. 34-37, Αριθ. 196, Απρίλιος '92.

Αφού μελετήσετε τα παραπάνω κείμενα και με βάση τις γνώσεις σας να απαντήσετε στα παρακάτω ερωτήματα:

- α) Να αναφέρετε το θετικό ρόλο των Μ.Μ.Ε.
- β) «Τα Μ.Μ.Ε. υποκαθιστούν, συχνά το λόγο και μετατρέπουν τη θέαση και την ακρόαση σε καθημερινές μηχανικές λειτουργίες». Να αναφέρετε τις αρνητικές επιδράσεις των Μ.Μ.Ε..
- γ) Να προτείνετε τρόπους για την πρόληψη των αρνητικών επιδράσεων των Μ.Μ.Ε. στους καταναλωτές των προϊόντων τους.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία:

1. Παπαθανασόπουλος, Στ., *Η δύναμη της τηλεόρασης*, εκδ. Καστανιώτη.

2. Σαρρής, Ν., *Ελληνική κοινωνία και τηλεόραση*, εκδ. Γόρδιος Αθήνα.
3. Επιμέλεια Ναυρίδης, Κλ., Δημητρακόπουλος, Γ., Πασχαλίδης, Γ.: *Τηλεόραση και επικοινωνία*, εκδ. Παρατηρητής.

Εργασία 4η

Πηγή 1

Μέσω της διαδικασίας της κοινωνικοποίησης, τα μέλη μιας κοινωνικής ομάδας αποκτούν τις απαραίτητες για μια επιτυχημένη κοινωνική ζωή ικανότητες και γνώσεις, και αφομοιώνουν τις αξίες εκείνες που διευκολύνουν την επικοινωνία μεταξύ των μελών της κοινωνικής ομάδας, έτσι ώστε να καθίσταται δυνατή η κοινή συμβίωση και παράλληλα να αναπτύσσεται η προσωπικότητα των ατόμων μέσα στα κοινωνικά πλαίσια που θέτει η κοινωνική ομάδα. (Νικόλαος Ιντζεσίλογλου 1983)

Μέσα από τη διαδικασία της κοινωνικοποίησης, επίσης, γεννιέται και η συναίσθηση ότι το άτομο αποτελεί τμήμα ενός ιδιαίτερου «εμείς» που χαρακτηρίζεται από κάποιες αξιολογες, αν όχι «αξιοθαύμαστες» ιδιότητες, σε αντίθεση προς κάποιους «άλλους» που βρίσκονται έξω από το κοινωνικό σύνολο που καλύπτεται από το συγκεκριμένο «εμείς».

(Νικόλαος Ιντζεσίλογλου, Περί κατασκευής Συλλογικών Ταυτοτήτων.

Το παράδειγμα της Εθνικής Ταυτότητας, «εμείς» και οι «άλλοι», αναφορά στις τάσεις και τα σύμβολα, Επιμέλεια Χρ. Κωνσταντοπούλου - Λ. Μαράτου-Αλιπράντη - Δ. Γερμανός - Θ. Οικονόμου, ΕΚΚΕ (Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών), Αθήνα τυπωθήτω 1999, σελ. 183)

Πηγή 2

«Όταν, συνεπώς, στρεφόμαστε να μελετήσουμε την ταυτότητα των μελών μιας κοινωνίας, στο συνολικό και πολιτισμικό της επίπεδο, ή σε εκείνο των ταξικών ή άλλων διαφοροποιήσεών της, ουσιαστικά σε τελευταία ανάλυση καλούμαστε να μελετήσουμε τις κεντρικές αντιλήψεις, τα κεντρικά σχήματα και ταυτόχρονα τρόπους σκέψης και πράξης, μέσω των οποίων συντίθεται και μεταβάλλεται η εν λόγω

ταυτότητα. Όταν λέμε σχήματα σκέψης και πράξης, εννοούμε τις ζώσες εσωτερικά στον άνθρωπο δομές, οι οποίες στα πεδία της καθημερινής ζωής αποτελούν τις κοινωνικά θεσμοθετημένες και παγιωμένες σχέσεις και τρόπους πράξης ή συμπεριφοράς, τις οποίες, επίσης, ονομάζουμε συνήθως χαρακτηριστικά και ιδιότητες των ανθρώπων.»

(Αντώνης Παπαρίζος: *Η ταυτότητα των Ελλήνων, Τρόποι Αυτοπροσδιορισμού και η επίδραση της Ελληνικής Ορθοδοξίας, «εμείς» και οι «άλλοι», αναφορά στις τάσεις και τα σύμβολα*, Επιμέλεια Χρ. Κωνσταντοπούλου-Λ. Μαράτου-Αλιπράντη - Δ. Γερμανός-Θ. Οικονόμου, ΕΚΚΕ (Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών), Αθήνα τυπωθήτω 1999, σελ. 136)

Αφού μελετήσετε τα παραπάνω κείμενα και με βάση τις γενικότερες γνώσεις σας να απαντήσετε στα παρακάτω ερωτήματα:

- α) Πώς διαμορφώνεται η πολιτισμική ταυτότητα μιας κοινωνίας;
- β) Να προσδιορίσετε τα βασικά συστατικά στοιχεία της πολιτισμικής ταυτότητας των Ελλήνων.